



تاریخ‌شناسی

فصل اول (۱۱ پیمانه)

پیمانه‌های ۱ تا ۱۱

کتاب درسی
فصل (۱): صفحه‌های ۱ تا ۱۸

تعداد تست

با درخت دانش، گام به گام
پیشرفت خود را ارزیابی کنید.



فصل اول

سؤالات ویژه برترها پیمانه ۱	جمع‌بندی پیمانه ۲	روش پژوهش در تاریخ؛ بررسی و سنجش اعتبار شواهد و مدارک پیمانه ۳	منابع پژوهش در تاریخ اسلام و ایران دوران اسلامی پیمانه ۳	سؤالات تشریحی پیمانه ۲	۱۱ پیمانه
--------------------------------	----------------------	--	--	---------------------------	-----------

منابع پژوهش در تاریخ اسلام و ایران دوران اسلامی

درس ۱

واژگان کلیدی

منابع غیرنوشتاری

منابع نوشتاری

دسته‌بندی منابع تاریخی

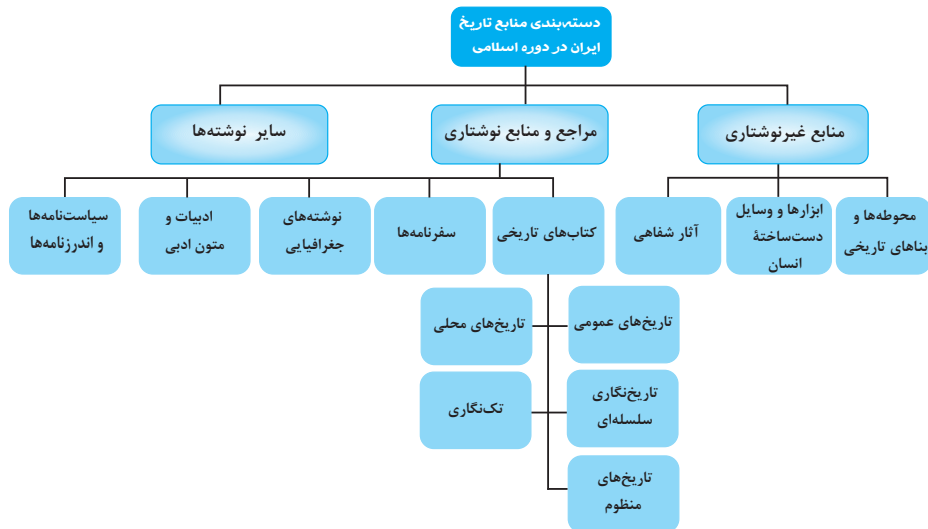
منابع تاریخی

اهداف کلی

انتظار می‌رود در پایان درس دانش‌آموزان بتوانند توانایی‌های زیر را به دست آورند:

- ❖ گونه‌های مختلف منابع و مراجع شناخت تاریخ اسلام و ایران دوره اسلامی را بشناسند.
- ❖ با مراجع و منابع پژوهشی زندگی اجتماعی این دوره آشنا شوند.
- ❖ با روش‌های دسته‌بندی منابع و مراجع تاریخی آشنا شوند.
- ❖ منابع غیرنوشتاری و انواع آن را بشناسند.
- ❖ بر منابع نوشتاری و انواع آن مسلط شوند.

درس‌نامه



۱- منابع غیرنوشتاری

(الف) محوطه‌ها و بناهای تاریخی



مسجد گوهرشاد - مشهد

(ب) ابزارها و وسایل دست‌ساخته انسان



ظرف برنجی دوره تیموریان

ظرف سفالی دوره آل بویه

(پ) آثار شفاهی

مطالعه روشمند افسانه‌ها و اساطیر
قومی دوره‌های مختلف برای
شناخت فرهنگ، آداب و رسوم
مردم در ادوار مختلف

۲- منابع نوشتاری

الف) کتابهای تاریخی: از مهم‌ترین منابع تاریخی مورخان که توسط مورخان دوره‌های مختلف نوشته شده است و شامل گونه‌های زیر است:

۱- تاریخ‌های عمومی:

- ❖ یکی از شاخه‌های تاریخ‌نگاری در ایران است.
- ❖ مربوط به قرن سوم هجری تا اواخر عصر قاجاریه است.
- ❖ موضوع آن نگارش تاریخ جهان از آفرینش عالم با شرح و توضیح زندگی حضرت آدم و دیگر پیامبران، روایت تاریخ اساطیری ایران را از کیومرث آغاز و به پایان دوره ساسانیان و رویدادهای تاریخ اسلام و سلسله‌های ایرانی تا زمان حیات خود ثبت و ضبط می‌کردند.
- ❖ مهم‌ترین و مشهورترین این نوع کتاب: تاریخ طبری تألیف محمد بن جریر طبری

۲- تاریخ‌های محلی:

- ❖ حاوی اطلاعات سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و نظامی و جغرافیایی شهرها و مناطق ایران است.
- ❖ از انگیزه‌های این نوع تاریخ‌نگاری: ثبت و ضبط رویدادهای تاریخی، بیان ویژگی‌های جغرافیایی و اقتصادی و نگارش زندگی‌نامه مفخر و مشاهیر محلی بوده است.
- ❖ معروف‌ترین این نوع تاریخ: تاریخ سیستان از مؤلفی ناشناخته

۳- تاریخ‌های سلسله‌ای:

- ❖ نوعی تاریخ‌نگاری توسط افراد ادیب و دانشمند به تشویق فرمانروایان بزرگ و کوچک در دوران اسلامی
- ❖ موضوع تاریخ‌نگاری: ثبت و ضبط رویدادهای دوران فرمانروایان
- ❖ این نوع تاریخ‌نگاری با تاریخ‌نگاری محلی پیوستگی یافت.
- ❖ از مشهورترین این نوع کتاب تاریخ: تاریخ بیهقی اثر ابوالفضل بیهقی در مورد تاریخ غزنویان



۴- تکیه‌نگاری:

- ❖ از دوره تیموریان به بعد مرسوم شد.
- ❖ موضوع: توصیف، ضبط و ثبت تاریخ زندگی فرمانروا به صورت متمرکز به اشاره خود او
- ❖ از مشهورترین این نوع کتاب تاریخ: عجائب‌المقدور فی نواب تیمور (زندگی شگفت‌آور تیمور) تألیف ابن‌عرب‌شاه درباره تیمور



۵- تاریخ‌های منظوم:

- ❖ در ایران پیشینه دیرینه‌ای دارد اما در دوره مغولان رواج و رونق بسیاری یافت.
- ❖ به نظم درآوردن رویدادهای تاریخی و تحریر و تألیف آن به صورت متون منظم به صورت شعر
- ❖ برجسته‌ترین این نوع کتاب تاریخی: شاهنامه فردوسی



ب) سفرنامه‌ها:

- ❖ ارائه اطلاعات مفیدی از زندگانی اجتماعی مردم ایران که در دیگر منابع کمتر دیده می‌شود.
- ❖ ارائه اطلاعات با ارزش از تاریخ اجتماعی و فرهنگی و جغرافیای تاریخی سرزمین‌های مختلف از جمله ایران توسط جهانگردان



پ) نوشته‌های جغرافیایی:

- ❖ بررسی و مطالعه محیط جغرافیایی رویدادها در پژوهش‌های تاریخی
- ❖ نوشته‌های تاریخی حاوی مطالبی نظیر آداب و رسوم، فرهنگ، آب و هوا، وضعیت نظامی، راه‌ها، کالاهای، قلعه‌ها، برج‌ها و ... هستند.
- ❖ برجسته‌ترین این نوع کتاب: کتاب المسالك و الممالک تألیف نویسندگان مختلف از جمله ابن‌خردادبه

ت) ادبیات و متون ادبی:

- ❖ گونه مهم از منابع تاریخی و انعکاس رویدادهای سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، عقاید دینی، فلسفی رایج در هر عصری، کم و بیش، در شعر شاعران و نویسندگان آن عصر

- ۱- حافظ در دیوان خود
۲- سعدی در بوستان و گلستان
۳- انوری در قصیده‌نامه، اهل خراسان (شاعر دوره سلجوقی)

ث) سیاست‌نامه‌ها و اندرزنامه‌ها

- ۱- **سیاست‌نامه:** کتاب‌هایی حاوی موضوعاتی درباره شیوه کشورداری و مناسبات حکومت و مردم و اطلاعاتی درباره چگونگی اداره کشور و تشکیلات و نهادهای اداری، اقتصادی، نظامی و فرهنگی **مانند** سیاست‌نامه خواجه نظام‌الملک توسی، وزیر مقتدر دوره سلجوقی
۲- **اندرزنامه:** در مورد اخلاق کشورداری و مناسبات اخلاقی فرمانروا و مردم **مانند** قابوسنامه نوشته عنصرالمعالی (قرن پنجم هجری)

ج) سایر نوشته‌ها

- ۱- انساب
۲- طبقات
۳- فرهنگ‌نامه‌های زندگینامه‌ای
۴- اسناد دیوانی ← فرمان‌ها، معاهدات سیاسی، اسناد اقتصادی و فرهنگی و منشآت (نامه‌ها)
۵- سکه‌ها ← نوشته‌های روی سکه‌ها (حاوی اطلاعات سیاسی، اجتماعی، مذهبی، اقتصادی و هنری سلسله‌های حکومتی و نام پادشاهان)
۶- متون تقویمی و گاه‌شماری، متون فلسفی و کلامی و فقهی، متون اخلاقی و تألیفاتی که به منظور تبیین اوضاع علمی دوره‌های تاریخی، مورد توجه و مطالعه مورخان قرار می‌گیرند.



سکه‌های دوران شاه اسماعیل

پرسش‌های تشریحی

۲۰
سؤال

پیمانه ۱

۱-۱. درستی یا نادرستی گزاره‌ها (ص / غ):

- الف) مشهورترین تاریخ عمومی تاریخ بلعمی است. (صفحه ۴ کتاب درسی) (دبیرستان شهید جمشیدیان - تهران)
- ب) اندرزنامه‌ها، اطلاعات مفیدی از زندگی اجتماعی مردم ایران ارائه می‌دهند. (صفحه ۷ کتاب درسی) (دبیرستان شهید جمشیدیان - تهران)
- پ) تاریخ‌نگاری عمومی در ایران از قرن سوم هجری قمری آغاز و تا اواخر عصر قاجار تداوم یافت. (صفحه ۴ کتاب درسی) (دبیرستان شهید جمشیدیان - تهران)
- ت) بررسی دست‌ساخته‌های انسانی بازمانده از گذشته به‌طور خاص در قلمرو دانش‌هایی چون باستان‌شناسی، معماری و هنر قرار می‌گیرد. (صفحه ۳ کتاب درسی) (دبیرستان زهرا مرصیه - مراغه)
- ث) از مهم‌ترین و مشهورترین تاریخ‌های عمومی می‌توان به تاریخ طبری اشاره کرد. (صفحه ۴ کتاب درسی) (دبیرستان علامه طباطبایی - قزوین)
- ج) نگارش تاریخ‌های منظوم از زمان غزنویان آغاز شد. (صفحه ۷ کتاب درسی) (دبیرستان نمونه دولتی درخشنده - یزد)
- چ) سیاست‌نامه خواجه رشیدالدین فضل‌الله همدانی، وزیر مقتدر عصر سلجوقی یکی از برجسته‌ترین کتاب‌های سیاست‌نامه‌ای است. (صفحه ۱۱ کتاب درسی) (دبیرستان مهدیه - زنجان)
- ح) سیاست‌نامه‌ها بیشتر به اخلاق کشورداری و مناسبات اخلاقی فرمانروا و مردم می‌پردازند. (صفحه ۱۱ کتاب درسی) (دبیرستان پیگ نور - رشت)
- خ) معابد و خانقاه‌ها از منابع نوشتاری تاریخ محسوب می‌شوند. (صفحه ۲ کتاب درسی) (دبیرستان ریحانه‌الرسول - تهران)
- د) در تاریخ‌نگاری عمومی مؤلفان عموماً به اشاره فرمانروا، تاریخ زندگی او را به صورت متمرکز و ویژه توصیف و ضبط می‌کردند. (صفحه ۶ کتاب درسی) (دبیرستان فاطمة‌الزهرا (س) خضری - خراسان جنوبی)
- ذ) ابزار و وسایل دست‌ساخته انسان کمک زیادی به شناخت فرهنگ، آداب و رسوم و سنت‌های اجتماعی و طبقات مختلف مردم در ادوار مختلف دارد. (صفحه ۳ کتاب درسی) (دبیرستان علامه امینی خضری - قائن)

- الف) سرودن منظومه‌های حماسی و تاریخی در دوره ... رواج و رونق بسیاری یافت.
 ب) کتاب سیاست‌نامه اثر ... وزیر مقتدر عصر سلجوقی می‌باشد.
 پ) از نمونه‌های مشهور اندرزنامه می‌توان به ... اشاره کرد.
 ت) ... اطلاعات مفیدی از زندگی اجتماعی مردم ایران ارائه می‌کند.
 ث) ... ویژگی‌های جغرافیایی و اقتصادی را بیان می‌کنند.
 ج) ... درباره شیوه کشورداری و مناسبات حکومت و مردم است.
 چ) ... بیشتر به اخلاق کشورداری و مناسبات اخلاقی فرمانروا و مردم می‌پردازد.
 ح) تک‌نگاری از دوره ... به بعد مرسوم شد.
 خ) تاریخ‌نگاری عمومی یکی از شاخه‌های تاریخ‌نگاری در ایران است که از قرن ... آغاز و تا اواخر ... تداوم یافت.
- (صفحه ۷ کتاب درسی) (دبیرستان زهرای مرضیه - مراغه)
 (صفحه ۱۱ کتاب درسی) (دبیرستان زهرای مرضیه - مراغه)
 (صفحه ۱۱ کتاب درسی) (دبیرستان غیردولتی دانشجو - شهر ری)
 (صفحه ۷ کتاب درسی) (دبیرستان فرزاتگان - کرج)
 (صفحه ۵ کتاب درسی) (دبیرستان فرزاتگان - کرج)
 (صفحه ۱۱ کتاب درسی) (دبیرستان فرزاتگان - کرج)
 (صفحه ۱۱ کتاب درسی) (دبیرستان فرزاتگان - کرج)
 (صفحه ۶ کتاب درسی) (دبیرستان غیردولتی سوده - تهران)
 (صفحه ۴ کتاب درسی) (دبیرستان شهید جمشیدیان - تهران)

الف) تاریخ بیهقی	۱) تاریخ منظوم
ب) تاریخ بلعمی	۲) تاریخ محلی
ج) تاریخ سیستان	۳) تاریخ تک‌نگاری
د) شاه اسماعیل نامه	۴) تاریخ سلسله‌ای
	۵) تاریخ عمومی

- الف) کتاب تاریخ بیهقی اثر ابوالفضل بیهقی در مورد تاریخ ... از مشهورترین تاریخ‌های ... است.
- (صفحه ۶ کتاب درسی) (دبیرستان شاهد امام مهدی عج) - تهران
- ۱) صفویان - سلسله‌ای
 ۲) تیمور - تک‌نگاری‌ها
 ۳) غزنویان - سلسله‌ای
 ۴) سامانیان - عمومی
- ب) در کدام یک از منابع نوشتاری می‌توان اطلاعات سودمندی درباره نهادهای اداری یافت؟ (صفحه ۱۱ کتاب درسی) (دبیرستان عفاف - اردبیل)
- ۱) نوشته‌های جغرافیایی
 ۲) تک‌نگاری‌ها
 ۳) سیاست‌نامه‌ها
 ۴) سفرنامه‌ها
- پ) تک‌نگاری‌ها از چه دوره‌ای رواج پیدا کرد؟
- ۱) صفویان
 ۲) تیموریان
 ۳) قاجاریان
 ۴) سلجوقیان
- ت) مشهورترین تاریخ‌نگاری سلسله‌ای تاریخ غزنوی کدام است؟
- ۱) تاریخ سیستان
 ۲) منشآت
 ۳) تاریخ بیهقی
 ۴) عجائب‌المقدور فی نواب تیمور
- ث) کدام دسته از منابع غیرنوشتاری، گواه روشنی بر نوع فرهنگ و عقاید و آداب و رسوم پیشینیان ما هستند؟
- (صفحه ۳ کتاب درسی) (دبیرستان فاطمه زهرا (س) - سمنان)
- ۱) سفرنامه‌ها
 ۲) آثار شفاهی
 ۳) محوطه‌ها و بناهای تاریخی
 ۴) ابزارها و وسایل دست‌ساخته انسان
- ج) کدام کتاب‌ها حاوی موضوعاتی از آفرینش عالم و حضرت آدم و پیامبران تا پایان ساسانیان است؟
- (صفحه ۴ کتاب درسی) (دبیرستان علامه طباطبایی - خراسان رضوی)
- ۱) اندرزنامه‌ها
 ۲) سیاست‌نامه‌ها
 ۳) تاریخ‌های منظوم
 ۴) تاریخ‌های عمومی
- چ) کتاب تاریخ سیستان از کدام نوع کتاب‌های تاریخی می‌باشد؟
- ۱) تاریخ محلی
 ۲) تاریخ منظوم
 ۳) تاریخ عمومی
 ۴) تاریخ تک‌نگاری
- ح) قصیده‌نامه اهل خراسان اوضاع سیاسی، اجتماعی و فرهنگی چه دوره‌ای را به نقد کشیده است و کدام کتاب در زمینه چگونگی اداره کشور در این دوره نگارش شده است؟
- (صفحه ۱۰ و ۱۱ کتاب درسی) (دبیرستان مصلی‌نژاد - مشهد)
- ۱) غزنویان - قابوس‌نامه
 ۲) سلجوقیان - قابوس‌نامه
 ۳) غزنویان - سیاست‌نامه
 ۴) سلجوقیان - سیاست‌نامه
- خ) کدام اثر از کهن‌ترین کتاب‌های تاریخ عمومی است؟
- ۱) تاریخ طبری
 ۲) تاریخ بیهقی
 ۳) تاریخ سیستان
 ۴) سفرنامه
- د) عجائب‌المقدور فی نواب تیمور، تألیف ابن‌عربشاه از کدام نوع تاریخ‌نگاری است؟
- ۱) تاریخ سلسله‌ای
 ۲) تاریخ محلی
 ۳) تک‌نگاری
 ۴) تاریخ عمومی
- ذ) منظومه‌های حماسی و تاریخی از چه دوره‌ای رواج یافت؟
- ۱) مغول
 ۲) صفویان
 ۳) ساسانیان
 ۴) سامانیان
- ر) معروف‌ترین دایرة‌المعارف جغرافیایی چه نام دارد؟
- (صفحه ۸ کتاب درسی) (دبیرستان جابر بن حیان - فریدونکنار)
- ۱) المسالك و الممالک
 ۲) سیاحت‌نامه
 ۳) طبقات
 ۴) منشآت

- ۵- اندرزنامه‌ها به چه موضوعاتی می‌پردازند؟ (صفحه ۱۱ کتاب درسی) (دبیرستان حسینییه - تهران)
- ۶- ۶. انگیزه اصلی نویسندگان کتاب‌های تاریخ محلی چیست؟ (ذکر دو مورد) (صفحه ۵ کتاب درسی) (دبیرستان مهدیه - زنجان)
- ۷- ۷. تک‌نگاری از چه دوره‌ای مرسوم شد؟ یکی از مشهورترین تک‌نگاری‌ها را نام ببرید. (صفحه ۶ کتاب درسی) (دبیرستان دبان - آبادان)
- ۸- ۸. انواع کتاب‌های تاریخی را نام ببرید. (۴ مورد) (صفحه ۴ تا ۷ کتاب درسی) (دبیرستان نمونه دولتی درخشنده صراف - یزد)
- ۹- ۹. کدام نوع تاریخ‌نویسی به مرور زمان با تاریخ‌نویسی محلی پیوستگی یافت؟ (صفحه ۶ کتاب درسی) (دبیرستان فرهنگ - اراک)
- ۱۰- ۱۰. سیاست‌نامه‌ها حاوی چه موضوعاتی هستند؟ (صفحه ۱۱ کتاب درسی) (دبیرستان علامه طباطبایی - خراسان رضوی)

سؤالات تشریحی:

- ۱۱- ۱۱. تفاوت‌ها و شباهت‌های تاریخ عمومی و سلسله‌ای را بنویسید. (صفحه ۴ و ۶ کتاب درسی) (دبیرستان شهید ساداتی قائم شهر - مازندران)
- ۱۲- ۱۲. سیاست‌نامه و اندرزنامه را با هم مقایسه کنید. (صفحه ۱۱ کتاب درسی) (دبیرستان شاهد ریحانه الرسول - تهران)
- ۱۳- ۱۳. چرا نظم و نثر ادبی، گونه مهمی از منابع تاریخی محسوب می‌شوند؟ (صفحه ۱۰ کتاب درسی) (دبیرستان شهید سهیل وزیری - کهنوج)
- ۱۴- ۱۴. متون جغرافیایی چه نوع اطلاعاتی از گذشته ارائه می‌دهند؟ (صفحه ۸ کتاب درسی) (دبیرستان نمونه دولتی امام صادق - ساری)
- ۱۵- ۱۵. با توجه به کتاب‌های تاریخ عمومی به سؤالات زیر پاسخ دهید.
الف) نگارش این کتاب‌ها از چه قرنی آغاز شد؟
ب) مؤلفان این دسته از کتاب‌ها چه مباحثی را نگارش، ثبت و ضبط می‌کردند؟ کامل شرح دهید.
ج) از مهم‌ترین و مشهورترین کتاب تاریخ عمومی چیست؟
- ۱۶- ۱۶. منابع غیرنوشتاری در تاریخ به چند دسته تقسیم می‌شود؟ نام ببرید. (صفحه ۲ و ۳ کتاب درسی) (دبیرستان غیردولتی سوده - تهران)
- ۱۷- ۱۷. کتاب‌های تاریخی تک‌نگاری چه ویژگی‌هایی دارند؟ توضیح دهید. (صفحه ۶ کتاب درسی) (دبیرستان غیردولتی راحیل - تهران)
- ۱۸- ۱۸. مراجع و منابع نوشتاری تاریخ ایران دوره اسلامی تا پایان عصر صفوی را نام ببرید. (صفحه ۳ تا ۱۱ کتاب درسی) (دبیرستان علامه طباطبایی - قزوین)
- ۱۹- ۱۹. چرا سفرنامه‌ها از منابع مهم تاریخ‌نگاری محسوب می‌شوند؟ (صفحه ۷ کتاب درسی) (دبیرستان فرهنگ - اراک)
- ۲۰- ۲۰. منظور از منابع غیرنوشتاری چیست؟ توضیح دهید و دو مورد مثال بزنید. (صفحه ۲ و ۳ کتاب درسی) (دبیرستان نور - قم)

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

پیمانه ۲

۱۰ تست

منابع غیرنوشتاری و نوشتاری

۲۱- ۱. به ترتیب تصاویر (الف و ب) مربوط به چه دورانی است و تصویر (ج) مربوط به کدام مسجد می‌باشد؟

(صفحه ۲ و ۳ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۹۸)



(ج)



(ب)



(الف)

- ۲) الف) تیموریان ب) آل بویه ج) مسجد گوهرشاد مشهد
۴) الف) ایلخانان ب) آل بویه ج) مسجد گوهرشاد مشهد

- ۱) الف) تیموریان ب) سامانیان ج) مسجد جامع یزد
۳) الف) ایلخانان ب) سامانیان ج) مسجد جامع یزد

۲۲- ۲. کتاب‌های زیر به ترتیب جزء کدام یک از مراجع و منابع نوشتاری هستند؟

الف) قابوس‌نامه (ب) تاریخ طبری (پ) تاریخ سیستان

- (۱) سیاست‌نامه‌ها - متون ادبی - طبقات
(۲) اندرزنامه‌ها - سلسله‌ای - محلی
(۳) سیاست‌نامه‌ها - نوشته‌های جغرافیایی - انساب
(۴) اندرزنامه‌ها - عمومی - محلی

۲۳- ۳. معروف‌ترین اثر تاریخی محلی که از مؤلفی ناشناخته به یادگار مانده، کدام است؟

- (۱) المسالک و الممالک (۲) عجائب‌المقدور (۳) تاریخ سیستان (۴) اندرزنامه

۲۴- ۴. به ترتیب پاسخ صحیح هر یک از سؤالات زیر در کدام گزینه به درستی ذکر شده است؟

الف) جنگ افزارها به‌عنوان منبعی موثق برای مورخان، در کدام زمینه مطالعه تاریخ، کمک نمی‌کنند؟

ب) سنت‌های مختلف اجتماعی در دوره‌های مختلف از طریق کدام یک از موارد زیر به دست می‌آید؟

ج) کدام یک از منابع مطالعه تاریخ، بستر وقوع حادثه تاریخی محسوب می‌شوند؟

(۱) الف) فرهنگ پیشینیان (ب) کاخ‌ها و قلعه‌ها (ج) ابزارها و وسایل دست ساخته انسان

(۲) الف) عقاید پیشینیان (ب) مجسمه‌ها و سازهای موسیقی (ج) آثار شفاهی

(۳) الف) وضع سیاسی پیشینیان (ب) تصنیف‌ها و لالایی‌ها (ج) مکان‌های تاریخی

(۴) الف) آداب و رسوم پیشینیان (ب) تصنیف‌ها و لالایی‌ها (ج) محوطه‌ها و بناهای تاریخی

۲۵- ۵. کدام گزینه به تفاوت مهم تاریخ‌های سلسله‌ای و تاریخ‌های عمومی اشاره می‌کند؟

(۱) در تاریخ عمومی، تاریخ جهان از ابتدای آفرینش عالم تا سلسله ساسانی ثبت می‌شود اما در تاریخ سلسله‌ای، تاریخ فرمانروایان کوچک و بزرگ نوشته می‌شود.

(۲) تاریخ سلسله‌ای تا زمان قاجاریان تداوم داشت اما تاریخ عمومی در تمام دوران اسلامی در ایران رواج داشته است.

(۳) تاریخ سلسله‌ای به زندگی مفاخر و مشاهیر می‌پردازد اما تاریخ عمومی به شرح زندگی حضرت آدم و دیگر پیامبران می‌پردازد.

(۴) تاریخ عمومی با تاریخ نویسی محلی پیوستگی یافت اما تاریخ سلسله‌ای اطلاعاتی راجع به حکومت‌های محلی ارائه می‌داد.

۲۶- ۶. کدام مورد درباره تاریخ‌نگاری ایران دوران اسلامی (سده‌های سوم تا پنجم هجری قمری)، درست است؟

(صفحه ۴ تا ۷ و ۱۸ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۱۴۰۲)

الف: تجارب الامم از برجسته‌ترین تاریخ‌نگاری‌های تحلیلی به‌شمار می‌رود.

ب: معروف‌ترین آثار تاریخی محلی، تاریخ سیستان از ابن‌عرب‌شاه است.

ج: اثر شاخص تاریخ‌نگاری عمومی، تاریخ طبری است.

د: شاهنامه فردوسی از برجسته‌ترین آثار سفرنامه‌ای به‌شمار می‌رود.

- (۱) الف و ج (۲) ب و ج (۳) الف و د (۴) ب و د

۲۷- ۷. به ترتیب، کدام گزینه شامل نمونه‌هایی از منابع غیر نوشتاری، تاریخ عمومی و تاریخ منظوم می‌باشد؟

(صفحه ۲ تا ۱۱ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۱۴۰۲)

(۱) ادبیات عامیانه - تاریخ سیستان - شاهنامه فردوسی (۲) بناهای تاریخی - تاریخ بیهقی - عجائب‌المقدور

(۳) اشیاء هنری - تاریخ طبری - شاهنامه فردوسی (۴) منشآت - تاریخ طبری - شاهنامه فردوسی

۲۸- ۸. پاسخ درست پرسش‌های زیر در کدام گزینه به ترتیب آمده است؟

الف) کدام یک از منابع، اطلاعات مفیدی درباره اوضاع سیاسی، اجتماعی، مذهبی، اقتصادی و هنری سلسله‌های حکومتی و نام پادشاهان ارائه

می‌دهند؟

ب) کدام مورد در پژوهش‌های تاریخی اهمیت زیادی دارد؟

(۱) نوشته‌های جغرافیایی - بررسی متون نظم و نثر ادبی هر دوره

(۲) نوشته‌های روی سکه‌ها - بررسی و مطالعه محیط جغرافیایی رویدادها

(۳) نوشته‌های جغرافیایی - بررسی اندرزنامه‌ها

(۴) نوشته‌های روی سکه‌ها - مطالعه سیاست‌نامه‌ها

۲۹- ۹. صحیح یا غلط بودن عبارت‌های زیر به ترتیب در کدام گزینه مشخص شده است؟ (صفحه ۹ تا ۱۱ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۹۸)

(الف) کتاب المسالک و الممالک را ابن‌خردادبه در بیان راه‌ها و کشورها و حکومت‌های محلی نوشته است.

(ب) انوری شاعر دوره غزنوی در قصیده‌نامه اهل خراسان، به خوبی اوضاع سیاسی، اجتماعی و فرهنگی زمان خود را نقد کرده است.

(پ) اندرنامه‌ها بیش‌تر به اخلاق کشورداری و مناسبات اخلاقی فرمانروا و مردم می‌پردازند.

(۱) غ - ص - ص (۲) ص - ص - ص (۳) غ - غ - ص (۴) ص - غ - غ

۳۰- ۱۰. در کتاب‌هایی چون قابوسنامه به کدام موارد پرداخته می‌شود و کدام آثار تاریخی در دسته‌بندی متفاوتی نسبت به سایر موارد قرار

می‌گیرند؟ (صفحه ۲ تا ۱۱ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۱۴۰۲)

(۱) شیوه کشورداری و مناسبات حکومت - آثار شفاهی

(۲) اخلاق کشورداری و مناسبات اخلاقی فرمانروا و مردم - منظومه‌های تاریخی

(۳) ثبت و ضبط رویدادهای تاریخی و بیان ویژگی‌های جغرافیایی و اقتصادی - محوطه‌های تاریخی

(۴) توصیه‌های اخلاقی نویسنده به مردم با توجه به شرایط سیاسی و اجتماعی عصر خویش - وسایل دست ساخته بشر



پیمانه ۳



۳۱- ۱. کتاب تاریخ بیهقی اثر ابولفضل بیهقی، در شمار کدام گونه از متون تاریخ نگاری است؟

(صفحه ۶ کتاب درسی) (کنکور خارج از کشور ۱۴۰۱)

(۱) محلی (۲) سلسله‌ای (۳) تک نگاری (۴) عمومی

۳۲- ۲. در کدام مورد، توصیف دربارۀ رویدادها یا روندهای تاریخ‌نگاری در ایران آمده است؟

(صفحه‌های ۵، ۶ کتاب درسی) (کنکور خارج از کشور ۱۴۰۲)

(۱) تاریخ‌نگاری در قرن دهم، نسبت به قرن نهم هجری از رواج و رونق بیشتری برخوردار شد.

(۲) تألیف متون تاریخی با تمرکز مورخ بر توصیف اقدامات یک فرمانروا، از دوره تیموریان مرسوم شد.

(۳) ظهور سلسله‌های محلی، امکان پیوستگی تاریخ‌نویسی محلی با تاریخ‌نویسی عمومی را فراهم آورد.

(۴) اتمام تألیف تاریخ سیستان در قرن ۸ هجری قمری، نقطه پایان تاریخ‌نگاری محلی در ایران بود.

۳۳- ۳. به ترتیب کدام گزینه بیانگر پاسخ صحیح سؤال‌های زیر می‌باشد؟ (صفحه ۶ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۹۹)

(الف) کدام نوع تاریخ‌نویسی با تاریخ‌نویسی محلی پیوستگی یافت؟

(ب) کدام کتاب از مشهورترین کتاب‌های تاریخ سلسله‌ای می‌باشد؟

(۱) الف) تک‌نگاری (ب) زندگی شگفت‌آور تیمور

(۲) الف) سلسله‌ای (ب) تاریخ بیهقی

(۳) الف) سلسله‌ای (ب) زندگی شگفت‌آور تیمور

(۴) الف) تک‌نگاری (ب) المسالک و الممالک

۳۴- ۴. سرودن منظومه‌های حماسی و تاریخی در چه دوره‌ای رواج و رونق بسیاری یافت و کدام‌یک از منابع تاریخی اطلاعات مفیدی از زندگی

اجتماعی مردم ایران ارائه می‌کنند که در دیگر منابع کمتر دیده می‌شوند؟ (صفحه ۷ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۹۹)

(۱) سلجوقیان - اندرنامه‌ها (۲) مغولان - اندرنامه‌ها (۳) سلجوقیان - سفرنامه‌ها (۴) مغولان - سفرنامه‌ها

۳۵- ۵. به ترتیب هر یک از کتاب‌های تاریخی زیر، شامل کدام شیوه‌های تاریخ‌نگاری ایران دوران اسلامی می‌شود؟

(صفحه ۶ و ۷ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۹۹)

(الف) کتاب تاریخی درباره زندگی تیمور از ابن عربشاه

(ب) کتاب تاریخی که از دوره مغولان رواج بسیاری پیدا کرد.

(۱) تک‌نگاری - تاریخ‌های عمومی

(۲) تک‌نگاری - تاریخ‌های منظوم

(۳) تاریخ‌های عمومی - تک‌نگاری

(۴) تاریخ‌های منظوم - تاریخ‌های سلسله‌ای

۳۶- ۶. کدام گزینه درباره گونه‌های منابع مکتوب تاریخ اسلام و ایران در دوران اسلامی، درست است؟

(صفحه ۴ تا ۶ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۹۹)

(۱) تاریخ‌های عمومی: از قرن سوم هجری قمری آغاز و تا اواخر عصر قاجار تداوم یافت. از مهم‌ترین و مشهورترین نمونه این نوع تاریخ‌نگاری کتاب تاریخ طبری است.

(۲) تک‌نگاری: مورخ، نگارش تاریخ جهان را از آفرینش عالم آغاز کرده و سپس به شرح زندگی حضرت آدم و دیگر پیامبران پرداخته است.

(۳) تاریخ‌های سلسله‌ای: در این نوع تاریخ نگاری مؤلفان عموماً به اشاره فرمانروا، تاریخ زندگی او را به صورت متمرکز و ویژه، توصیف و ثبت و ضبط می‌کردند.

(۴) تاریخ‌های محلی: حاکمان به منظور ثبت و ضبط رویدادهای دوران خود، معمولاً ادیبان و دانشمندان را تشویق و مأمور به تدوین این رویدادها می‌کردند.

۳۷- ۷. «تاریخ طبری» از نمونه‌های مهم و مشهور کدام شاخه از تاریخ‌نگاری است و این شیوه (به‌ترتیب) از چه قرن‌ی آغاز و تا چه زمانی تداوم داشت؟

(صفحه ۴ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۹۹)

- (۱) تاریخ‌های عمومی - از قرن هفتم هجری، تا اواخر دوره تیموریان
(۲) تاریخ‌های عمومی - از قرن سوم هجری، تا اوایل دوره تیموریان
(۳) تاریخ‌های عمومی - از قرن سوم هجری، تا اواخر عصر قاجار
(۴) تاریخ‌های سلسله‌ای - از قرن هفتم هجری، تا اواخر عصر قاجار

(صفحه ۴ تا ۶ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۹۹)

۳۸- ۸. کدام عبارت با کلمه داخل پرانتز مقابل آن هم‌خوانی ندارد؟

- (۱) تاریخ جهان را از آفرینش عالم آغاز و به شرح زندگی حضرت آدم و دیگر پیامبران می‌پردازند. (تاریخ عمومی)
(۲) از گونه‌های مهم تاریخ‌نگاری و گنجینه‌های مهم از اطلاعات سیاسی، اجتماعی فرهنگی و جغرافیایی شهرهای ایران است. (تاریخ‌های محلی)
(۳) از کهن‌ترین آثار تاریخ‌های عمومی است اثر محمدبن جریر طبری. (تاریخ طبری)
(۴) انگیزه اصلی نویسندگان ثبت و ضبط رویدادهای تاریخی، بیان ویژگی‌های جغرافیایی، اقتصادی و نگارش زندگی‌نامه مفاخر بوده است. (سفرنامه)

(صفحه ۱۱ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۱۴۰۲)

۳۹- ۹. در کدام گزینه، همه موارد در منابع تاریخی با منشآت در یک گروه قرار می‌گیرند؟

- (۱) گاه‌شماری، زندگی‌نامه مشاهیر محلی، سفرنامه
(۲) تابلوهای نقاشی، نوشته‌های روی سکه‌ها، منظومه‌های حماسی
(۳) تصنیف‌ها، متون تقویمی، متون فقهی
(۴) فرمان‌ها، متون تقویمی، معاهدات سیاسی

۴۰- ۱۰. به‌ترتیب «قصیده‌نامه اهل خراسان» سروده چه کسی است و چرا متون نظم و نثر ادبی، گونه مهمی از منابع تاریخی محسوب می‌شوند؟ زیرا ...

(صفحه ۱۰ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۹۹)

- (۱) انوری - اطلاعاتی درباره آداب و رسوم محلی می‌دهند.
(۲) ابن خرداد به - اطلاعاتی درباره آداب و رسوم محلی می‌دهند.
(۳) ابن خرداد به - عقاید دینی و فلسفی هر عصری، کم و بیش در شعر شاعران و نویسندگان آن عصر انعکاس می‌یابد.
(۴) انوری - عقاید دینی و فلسفی هر عصری، کم و بیش در شعر شاعران و نویسندگان آن عصر انعکاس می‌یابد.

پیمانه ۴

۴۱- ۱. انگیزه اصلی نویسندگان کدام دسته از کتاب‌های تاریخی، ثبت و ضبط رویدادهای تاریخی، بیان ویژگی‌های جغرافیایی و اقتصادی و نگارش زندگی‌نامه مفاخر و مشاهیر محلی بوده است و از معروف‌ترین و مشهورترین کتاب‌های تاریخ عمومی به چه کتابی می‌توان اشاره نمود؟

(صفحه ۴ و ۵ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۱۴۰۰)

(۱) عمومی - تاریخ طبری (۲) محلی - تاریخ سیستان (۳) عمومی - تاریخ سیستان (۴) محلی - تاریخ طبری
۴۲- ۲. کدام گزینه با عبارت‌های «از این نوشته‌ها می‌توان اطلاعات مهمی درباره آداب و رسوم، فرهنگ، نوع معیشت و ... کسب کرد»، «در این نوشته‌ها بیشتر به اخلاق کشورداری و مناسبات اخلاقی فرمانروا و مردم می‌پردازند»، «کتاب تاریخ بیهقی نوشته ابوالفضل بیهقی از نمونه‌های این تاریخ‌نگاری است.» مرتبط است؟

(صفحه‌های ۸، ۹ و ۱۱ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۹۹)

- (۱) سفرنامه‌ها - اندرزنامه‌ها - تک‌نگاری
(۲) نوشته‌های جغرافیایی - اندرزنامه‌ها - تاریخ‌های سلسله‌ای
(۳) سفرنامه‌ها - سیاست‌نامه‌ها - تاریخ‌های سلسله‌ای
(۴) نوشته‌های جغرافیایی - سیاست‌نامه‌ها - تک‌نگاری

۴۳- ۳. به‌ترتیب هر یک از آثار زیر به کدامیک از گونه‌های منابع تاریخ ایران دوره اسلامی مربوط می‌شود؟

(صفحه ۲ و ۳ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۹۹)

- (الف) داستان‌های قهرمانی و تخیلی
(ب) جنگ افزارها و سازهای موسیقی
(ج) اسکله‌ها و کلیساها

- (۱) محوطه‌ها و بناهای تاریخی - محوطه‌ها و بناهای تاریخی - آثار شفاهی
(۲) آثار شفاهی - ابزارها و وسایل دست‌ساخته انسان - محوطه‌ها و بناهای تاریخی
(۳) آثار شفاهی - محوطه‌ها و بناهای تاریخی - ابزارها و وسایل دست‌ساخته انسان
(۴) ابزارها و وسایل دست‌ساخته انسان - آثار شفاهی - آثار شفاهی

۴۴- ۴. کدام گزینه، کمک زیادی به شناخت فرهنگ، آداب و رسوم و سنت‌ها، در دوره‌های مختلف تاریخی می‌کند؟

(صفحه ۳ کتاب درسی) (کنکور خارج از کشور - ۱۴۰۰)

- (۱) شهرهای تاریخی (۲) بناهای تاریخی (۳) اساطیر اقوام (۴) تابلوهای نقاشی

۴۵- ۵. پاسخ عبارتهای «محتوای اندرزنامهها»، «از نمونههای مشهور اندرزنامهها»، «منبع مورخان برای تبیین اوضاع علمی دورههای تاریخی» در کدام گزینه آورده شده است؟

(صفحه ۱۱ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۹۹)

- ۱) حاوی موضوعاتی درباره شیوه کشورداری و مناسبات حکومت و مردم است. - روضةالصفا نوشته میرخواند - متون تقویمی و گاهشماری و متون اخلاقی
- ۲) بیشتر به اخلاق کشورداری و مناسبات اخلاقی فرمانروا و مردم می‌پردازد. - قابوس‌نامه نوشته عنصرالمعالی - متون تقویمی و گاهشماری و متون اخلاقی
- ۳) حاوی موضوعاتی درباره شیوه کشورداری و مناسبات حکومت و مردم است. - قابوس‌نامه نوشته عنصرالمعالی - اسناد بر جای مانده از دیوان‌های حکومتی مانند فرمان‌ها و منشآت
- ۴) بیشتر به اخلاق کشورداری و مناسبات اخلاقی فرمانروا و مردم می‌پردازد. - روضةالصفا نوشته میرخواند - اسناد بر جای مانده از دیوان‌های حکومتی مانند فرمان‌ها و منشآت

۴۶- ۶. به ترتیب افسانه‌ها و اساطیر اقوام در دوره‌های مختلف تاریخی جزء کدام دسته از منابع پژوهش در تاریخ هستند و ظرف سفالی شکل زیر

(صفحه ۳ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۹۹)



مربوط به کدام دوره است؟

- ۱) آثار شفاهی - تیموریان
- ۲) آثار شفاهی - آل‌بویه
- ۳) منابع نوشتاری - تیموریان
- ۴) منابع نوشتاری - آل‌بویه

۴۷- ۷. ... حاوی اطلاعات مفیدی از زندگانی اجتماعی مردم ایران است که در دیگر منابع کمتر دیده می‌شدند و ابن عربشاه در کتاب خود ...

(صفحه ۶ و ۷ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۹۹)

- ۱) سفرنامه‌ها - کشتار مردم اصفهان به دستور تیمور را شرح داده است.
- ۲) کتاب‌های جغرافیایی - اوضاع و احوال شهر اصفهان با دیدگاه انتقادی را مورد توجه قرار داده است.
- ۳) سفرنامه‌ها - شهر اصفهان را توصیف کرده است.
- ۴) تاریخ‌های سلسله‌ای - کشتار مردم اصفهان به دستور تیمور را شرح داده است.

۴۸- ۸. به ترتیب مورخان چگونه قادر به شناخت، تحلیل و تفسیر رویدادها و تحولات گذشته هستند و برای آگاهی از چگونگی وقوع رویدادهای

(صفحه ۲ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۹۹)

گذشته دست به چه اقدامی می‌زنند؟

- ۱) مطالعه سرگذشت فرمانروایان و جنگ‌ها - به محل وقوع رویدادها رجوع می‌کنند.
- ۲) کاوش و نقد و بررسی شواهد و مدارک مندرج در منابع تاریخی - به محل وقوع رویدادها رجوع می‌کنند.
- ۳) کاوش و نقد و بررسی شواهد و مدارک مندرج در منابع تاریخی - به منابع مختلفی رجوع می‌کنند.
- ۴) مطالعه سرگذشت فرمانروایان و جنگ‌ها - به منابع مختلفی رجوع می‌کنند.

۴۹- ۹. کدام گزینه از جمله آثاری هستند که گنجینه‌ای از اطلاعات ارزشمند درباره تاریخ اجتماعی و فرهنگی و جغرافیای تاریخی سرزمین‌هایی

(صفحه ۷ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۹۹)

که دیده‌اند از جمله ایران، به صورت سفرنامه ارائه داده‌اند؟

- ۱) سفرنامه ناصر خسرو و سیاحت‌نامه شاردن
- ۲) سیاحت‌نامه شاردن و شاهنامه فردوسی
- ۳) سفرنامه ناصر خسرو و المسالک و الممالک
- ۴) سفرنامه ناصر خسرو و تاریخ بیهقی

۵۰- ۱۰. به ترتیب کدام یک از منابع غیرنوشتاری کمک زیادی به شناخت فرهنگ، آداب و رسوم و سنت‌های مختلف اجتماعی در دوره‌های مختلف

می‌کند و کدام یک، اطلاعات بسیار مفیدی برای بازآفرینی گذشته در اختیار مورخان می‌گذارد؟

(صفحه ۳ کتاب درسی) (آزمون کانون - ۹۹)

- ۱) آثار شفاهی - محوطه‌ها و بناهای تاریخی
- ۲) ابزارها و وسایل دست‌ساخته انسان - محوطه‌ها و بناهای تاریخی
- ۳) ابزارها و وسایل دست‌ساخته انسان - آثار شفاهی
- ۴) آثار شفاهی - ابزارها و وسایل دست‌ساخته انسان

پاسخ نامه

پاسخ تشریحی منابع پژوهش در تاریخ اسلام و ایران دوران اسلامی

- ۱- الف) نادرست - از مهم‌ترین و مشهورترین تاریخ‌های عمومی تاریخ طبری تألیف محمدبن جریر طبری است.
- ب) نادرست - سفرنامه‌ها، اطلاعات مفیدی از زندگی اجتماعی مردم ایران ارائه می‌کنند.
- پ) درست
- ت) درست
- ث) درست
- ج) نادرست - سرودن منظومه‌های حماسی و تاریخی در دوره مغولان رواج و رونق بسیاری یافت.
- چ) نادرست - سیاست‌نامه‌ی خواجه نظام‌الملک توسی، وزیر مقتدر عصر سلجوقی، یکی از برجسته‌ترین آثار سیاست‌نامه‌ای است.
- ح) نادرست - اندرزنامه‌ها بیشتر به اخلاق کشورداری و مناسبات اخلاقی فرمانروا و مردم می‌پردازند.
- خ) نادرست - معابد، برج‌ها، زیارتگاه‌ها، خانقاه‌ها جزء محوطه‌ها و بناهای تاریخی و از جمله منابع غیرنوشتاری هستند.
- د) نادرست - در تک‌نگاری مؤلفان عموماً به اشاره‌ی فرمانروا، تاریخ زندگی او را به صورت متمرکز و ویژه، توصیف و ثبت و ضبط می‌کردند.
- ذ) نادرست - آثار شفاهی، کمک زیادی به شناخت فرهنگ، آداب و رسوم و سنت‌های مختلف اجتماعی در دوره‌های مختلف می‌کند.

۲- الف) مغولان

- ب) خواجه نظام‌الملک توسی
- پ) قابوس‌نامه
- ت) سفرنامه
- ث) تاریخ‌های محلی
- ج) سیاست‌نامه
- چ) اندرزنامه
- ح) تیموریان
- خ) سوم هجری قمری - قاجار

۳- الف) ۴ - تاریخ سلسله‌ای

- ب) ۵ - تاریخ عمومی
- ج) ۲ - تاریخ محلی
- د) ۱ - تاریخ منظوم

۴- الف) گزینه «۳»؛ غزنویان - سلسله‌ای

- ب) گزینه «۳»؛ سیاست‌نامه‌ها
- پ) گزینه «۲»؛ تیموریان
- ت) گزینه «۳»؛ تاریخ بهقی
- ث) گزینه «۴»؛ ابزارها و وسایل دست‌ساخته‌ی انسان
- ج) گزینه «۴»؛ تاریخ‌های عمومی
- چ) گزینه «۱»؛ تاریخ محلی
- ح) گزینه «۴»؛ سلجوقیان - سیاست‌نامه

خ) گزینه «۱»؛ تاریخ طبری

- د) گزینه «۳»؛ تک‌نگاری
- ذ) گزینه «۱»؛ مغول
- ر) گزینه «۱»؛ المسالك و الممالک

۵- اندرزنامه‌ها بیشتر به اخلاق کشورداری و مناسبات اخلاقی فرمانروا و مردم می‌پردازند. از نمونه‌های مشهور اندرزنامه‌ها، می‌توان به قابوس‌نامه، نوشته‌ی عنصرالمعالی در قرن پنجم اشاره کرد.

۶- ثبت و ضبط رویدادهای تاریخی، بیان ویژگی‌های جغرافیایی و اقتصادی و نگارش زندگی‌نامه‌ی مفاخر و مشاهیر محلی

۷- دوره‌ی تیموریان - عجائب‌المقدور فی نوائب تیمور (زندگی شگفت‌انگیز تیمور) تألیف ابن عربشاه

۸- تاریخ‌های عمومی - تاریخ‌های سلسله‌ای - تاریخ‌های محلی - تک‌نگاری - تاریخ‌های منظوم

۹- تاریخ‌های سلسله‌ای

۱۰- شیوه‌ی کشورداری و مناسبات حکومت و مردم و تشکیلات و نهادهای اداری، اقتصادی، نظامی، فرهنگی

۱۱- هر دو به ضبط و ثبت رویدادهای تاریخی می‌پردازند اما در تاریخ‌های عمومی به نگارش تاریخ جهان از ابتدای آفرینش عالم می‌پردازند در صورتی که در تاریخ‌های سلسله‌ای اوضاع دوره‌ی تاریخی نویسنده نگارش می‌شود.

۱۲- سیاست‌نامه‌ها کتاب‌هایی حاوی اطلاعات سودمند درباره‌ی شیوه‌ی کشورداری، مناسبات حکومت و مردم هستند در صورتی که اندرزنامه‌ها بیشتر به اخلاق کشورداری و مناسبات اخلاقی فرمانروا و مردم می‌پردازند.

۱۳- زیر اوضاع سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و نیز عقاید دینی و فلسفی رایج در هر عصری کم و بیش در شعر شاعران و نویسندگان آن عصر انعکاس می‌یابد.

۱۴- اطلاعات با اهمیتی درباره‌ی آداب و رسوم، فرهنگ، نوع معیشت، آب و هوا، وضعیت اقتصادی، وضعیت نظامی، راه‌ها، کالاها، قلعه‌ها و برج‌ها، بندرها، رودها و دریاها، پایتخت‌ها، ادیان و اعتقادات، نژاد و زبان و وجود سرحدات و مرزهای سزمین‌ها و حکومت‌های محلی ارائه می‌دهند.

۱۵- الف) قرن سوم هجری

ب) نگارش تاریخ جهان را از آفرینش عالم آغاز می‌کردند و سپس به شرح زندگی حضرت آدم و دیگر پیامبران می‌پرداختند. پس از آن، تاریخ اساطیری ایران را از کیومرث آغاز و به پایان دوره‌ی ساسانیان ختم می‌کردند و در ادامه، رویدادهای تاریخ اسلام و سلسله‌های ایرانی را تا زمان حیات خود ثبت و ضبط می‌کردند.

ج) تاریخ طبری تألیف محمدبن جریر طبری

۱۶- سه دسته: ۱) محوطه‌ها و بناهای تاریخی ۲) ابزارها و وسایل دست‌ساخته‌ی انسان ۳) آثار شفاهی

۲۶- گزینه ۱

بررسی عبارتهای نادرست:

ب: تاریخ سیستان مؤلف ناشناس داشته است.

د: شاهنامه فردوسی از نوع تاریخنگاری منظوم است و نه سفرنامه‌ای.

۲۷- گزینه ۳

بررسی گزینه‌های دیگر:

گزینه ۱: منابع غیر نوشتاری - تاریخ محلی - تاریخ منظوم

گزینه ۲: منابع غیر نوشتاری - تاریخ سلسله‌ای - تک‌نگاری

گزینه ۴: منابع نوشتاری - تاریخ عمومی - تاریخ منظوم

۲۸- گزینه ۲

الف) نوشته‌های روی سکه‌ها اطلاعات مفیدی دربارهٔ اوضاع سیاسی، اجتماعی، مذهبی، اقتصادی و هنری و سلسله‌های حکومتی و نام پادشاهان ارائه می‌دهند.

ب) بررسی و مطالعهٔ محیط جغرافیایی رویدادها، در پژوهش‌های تاریخی اهمیت زیادی دارد.

۲۹- گزینه ۳

تشریح عبارتهای نادرست:

الف) المسالك و الممالک تألیف نویسندگان مختلف از جمله ابن‌خردادبه از جمله نوشته‌های جغرافیایی است.

ب) انوری شاعر دورهٔ سلجوقی است.

۳۰- گزینه ۴

- اندرزنامه‌ها بیشتر به اخلاق کشورداری و مناسبات اخلاقی فرمانروا و مردم می‌پردازند، از نمونه‌های مشهور اندرزنامه‌ها می‌توان به قابوس‌نامه، نوشتهٔ عنصر المعالی در قرن پنجم هجری اشاره کرد.

۱- منابع غیرنوشتاری: - محوطه‌ها و بناهای تاریخی

- ابزار و وسایل دست ساختهٔ انسان

- آثار شفاهی

۲) مراجع و منابع نوشتاری:

- کتاب‌های تاریخی: ۱- تاریخ‌های عمومی ۲- تاریخ‌های محلی

۳- تاریخ‌های سلسله‌ای ۴- تک‌نگاری ۵- تاریخ‌های منظوم

- نوشته‌های جغرافیایی

- ادبیات و متون ادبی

- سیاست‌نامه‌ها و اندرزنامه‌ها

- سایر نوشته‌ها

۳۱- گزینه ۲

کتاب تاریخ بیهقی اثر ابوالفضل بیهقی در تاریخ غزنویان از مشهورترین تاریخ‌های سلسله‌ای است.

۳۲- گزینه ۲

بررسی گزینه‌های نادرست:

گزینه ۱: «۱»: تاریخ‌نگاری در قرن دهم، نسبت به قرن نهم هجری از رواج و رونق کمتری برخوردار شد.

گزینه ۳: «۳»: ظهور سلسله‌های محلی، امکان پیوستگی تاریخ‌نویسی محلی با تاریخ‌نویسی سلسله‌ای را فراهم آورد.

گزینه ۴: «۴»: تاریخ سیستان یکی از معروفترین آثار تاریخ‌نویسی محلی است و بعد از آن نیز در کتاب تاریخ بیهقی تاریخ‌نویسی سلسله‌ای با تاریخ‌نویسی محلی پیوستگی یافت.

۳۳- گزینه ۲

الف) با گسترش تاریخ‌نویسی سلسله‌ای در میان سلسله‌های محلی، این نوع تاریخ‌نویسی با تاریخ‌نویسی محلی پیوستگی یافت.

ب) از مشهورترین کتاب‌های تاریخ سلسله‌ای، تاریخ بیهقی نوشتهٔ ابوالفضل بیهقی دربارهٔ تاریخ غزنویان است.

۱۷- مؤلفان این کتاب‌ها عموماً به اشارهٔ فرمانروا، تاریخ زندگی او را به صورت متمرکز و ویژه، توصیف، ثبت و ضبط می‌کردند.

۱۸- کتاب‌های تاریخی، سفرنامه‌ها، سیاست‌نامه‌ها و اندرزنامه‌ها، نوشته‌های جغرافیایی، ادبیات، متون ادبی و سایر نوشته‌ها

۱۹- زیرا سفرنامه‌ها اطلاعات مفیدی از زندگانی اجتماعی مردم ایران ارائه می‌کنند که در دیگر منابع کمتر دیده می‌شوند.

۲۰- به کلیهٔ آثار غیرمکتوب که از انسان باقی مانده است منابع غیرنوشتاری می‌گویند مانند بناها و محوطه‌های تاریخی، آثار شفاهی و ابزارها و دست‌ساخته‌های انسان

پاسخ چهارگزینه‌ای منابع پژوهش در تاریخ اسلام و ایران دوران اسلامی

منابع غیرنوشتاری و نوشتاری

۲۱- گزینه ۲

تصویر الف) ظرف برنجی دورهٔ تیموریان، تصویر ب) ظرف سفالی دورهٔ آل‌بویه و تصویر ج) مسجد گوهرشاد مشهد را نشان می‌دهد.

۲۲- گزینه ۴

الف) اندرزنامه‌ها: قابوس‌نامه، نوشتهٔ عنصرالمعالی در قرن پنجم هجری
ب) تاریخ‌های عمومی، تاریخ طبری اثر محمدبن جریر طبری
پ) تاریخ سیستان، تاریخ‌های محلی در موضوع تاریخ سیستان از ایام قدیم از مؤلفی ناشناخته

۲۳- گزینه ۳

از معروفترین آثار تاریخی محلی می‌توان به تاریخ سیستان از مؤلفی ناشناخته، در موضوع تاریخ سیستان، اشاره کرد.

۲۴- گزینه ۳

الف) جنگ‌افزارها به عنوان زیر مجموعه‌ای از ابزارها و وسایل دست‌ساختهٔ انسان گواه روشنی بر نوع فرهنگ و عقاید و آداب و رسوم پیشینیان ما هستند.

ب) آثار شفاهی از جمله تصنیف‌ها، ترانه‌ها و لالایی‌ها کمک زیادی به شناخت فرهنگ، آداب و رسوم و سنت‌های مختلف اجتماعی در دوره‌های مختلف می‌کند.

ج) مکان‌های تاریخی، هر یک بستر وقوع یک رویداد تاریخی به‌شمار می‌روند.

۲۵- گزینه ۱

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه ۲: «۲»: تاریخ‌نگاری عمومی از قرن سوم هجری قمری آغاز شد و تا اواخر عصر قاجار ادامه یافت و تاریخ سلسله‌ای در دوره اسلامی در ایران رواج یافت.

گزینه ۳: «۳»: تاریخ سلسله‌ای در مورد زندگی فرمانروایان بزرگ و کوچک و رویدادهای آن‌ها می‌باشد.

گزینه ۴: «۴»: با گسترش تاریخ‌نویسی سلسله‌ای، این نوع تاریخ‌نگاری با تاریخ‌نویسی محلی پیوستگی یافت.

۳۴- گزینه ۴

سرودن منظومه‌های حماسی و تاریخی در دوره مغولان رواج و رونق بسیاری یافت و سفرنامه‌ها اطلاعات مفیدی از زندگانی اجتماعی مردم ایران ارائه می‌کنند که در دیگر منابع کمتر دیده می‌شود.

۳۵- گزینه ۲

الف) عجائب المقدور فی نوائب تیمور: تک‌نگاری
ب) تاریخ‌های منظوم از دوره مغولان رواج و رونق بسیاری یافت.

۳۶- گزینه ۱

تشریح گزینه‌های دیگر:
گزینه «۲»: موضوع تاریخ‌نگاری عمومی است.
گزینه «۳»: ویژگی کتاب‌های تک‌نگاری است.
گزینه «۴»: کتاب‌های تاریخ سلسله‌ای به این شیوه نگارش یافته‌اند.

۳۷- گزینه ۳

تاریخ نگاری عمومی یکی از شاخه‌های تاریخ‌نگاری در ایران است که از قرن سوم هجری آغاز شد و تا اواخر عصر قاجار تداوم داشت. توضیح نکات درسی:
تاریخ طبری نوشته محمدبن جریر طبری از مهم‌ترین و مشهورترین تاریخ‌های عمومی به‌شمار می‌آید.

۳۸- گزینه ۴

انگیزه اصلی نویسندگان تاریخ‌های محلی، ثبت و ضبط رویدادهای تاریخی، بیان ویژگی‌های جغرافیایی و اقتصادی و نگارش زندگی‌نامه مفاخر و مشاهیر محلی بوده است.

۳۹- گزینه ۴

منابع تاریخی:
۱- منابع غیرنوشتاری
۲- منابع نوشتاری: کتاب‌های تاریخی، سفرنامه‌ها، نوشته‌های جغرافیایی، ادبیات و متون ادبی، سیاست‌نامه‌ها و اندرزنامه‌ها سایر نوشته‌ها:
منشآت (نامه‌ها) جز گروه سایر نوشته‌ها است. در گزینه «۱»، گاه‌شماری، در گزینه «۲»، نوشته‌های روی سکه‌ها، در گزینه «۳»، متون تقویمی و متون فقهی و در گزینه «۴» همه موارد در گروه سایر نوشته‌ها قرار دارند.

۴۰- گزینه ۴

قصیده نامه اهل خراسان سروده انوری شاعر دوره سلجوقی است و متون نظم و نثر ادبی، گونه مهمی از منابع تاریخی محسوب می‌شوند؛ زیرا عقاید دینی و فلسفی رایج در هر عصری، کم و بیش، در شعر شاعران و نویسندگان آن عصر انعکاس می‌یابند.

۴۱- گزینه ۴

انگیزه اصلی نویسندگان کتاب‌های تاریخ محلی، ثبت و ضبط رویدادهای تاریخی، بیان ویژگی‌های جغرافیایی و اقتصادی و نگارش زندگی‌نامه مفاخر و مشاهیر محلی بوده است. از معروف‌ترین و مشهورترین کتاب‌های تاریخ عمومی می‌توان به کتاب تاریخ طبری تألیف محمدبن جریرطبری اشاره کرد.

۴۲- گزینه ۲

- نوشته‌های جغرافیایی اطلاعات بسیار با اهمیتی درباره آداب و رسوم، فرهنگ، نوع معیشت، آب و هوا، وضعیت اقتصادی، وضعیت نظامی و ... ارائه می‌دهند.
- اندرزنامه‌ها بیشتر به اخلاق کشورداری و مناسبات اخلاقی فرمانروا و مردم می‌پردازند. از نمونه‌های مشهور اندرزنامه‌ها، می‌توان به قابوس‌نامه، نوشته عنصرالمعالی در قرن پنجم هجری اشاره کرد.

- تاریخ بیهقی اثر ابوالفضل بیهقی از نمونه‌های مهم تاریخ‌های سلسله‌ای در تاریخ غزنویان است که این‌گونه تاریخ‌نگاری از دوره اسلامی در ایران رواج یافت.

۴۳- گزینه ۲

الف) داستان‌های قهرمانی و تخیلی: آثار شفاهی
ب) جنگ افزارها و سازهای موسیقی: ابزارها و وسایل دست‌ساخته انسان
ج) اسکله‌ها و کلیساها: محوطه‌ها و بناهای تاریخی

۴۴- گزینه ۳

مطالعه روشمند افسانه‌ها و اساطیر اقوام در دوره‌های مختلف تاریخی، کمک زیادی به شناخت فرهنگ، آداب و رسوم و سنت‌های اجتماعی و طبقات مختلف مردم در ادوار مختلف می‌کند.

۴۵- گزینه ۲

اندرزنامه‌ها بیشتر به اخلاق کشورداری و مناسبات اخلاقی فرمانروا و مردم می‌پردازند. از نمونه‌های مشهور اندرزنامه‌ها، می‌توان به قابوس‌نامه، نوشته عنصرالمعالی در قرن پنجم هجری اشاره کرد. مورخان برای تبیین اوضاع علمی دوره‌های تاریخی، از منابعی مانند متون تقویمی، گاه‌شماری و متون اخلاقی استفاده می‌کنند.

۴۶- گزینه ۲

افسانه‌ها و اساطیر اقوام در دوره‌های مختلف تاریخی، جزء آثار شفاهی محسوب می‌شوند و ظرف سفالی در شکل صورت سؤال، مربوط به دوره آل‌بویه است.

۴۷- گزینه ۱

سفرنامه‌ها حاوی اطلاعات مفیدی از زندگانی اجتماعی مردم ایران است که در دیگر منابع کمتر دیده می‌شوند. ابن عربشاه در عجائب المقدور، درباره کشتار مردم اصفهان به دستور تیمور شرح داده است.

۴۸- گزینه ۳

مورخان با کاوش و نقد و بررسی شواهد و مدارک مندرج در منابع تاریخی، قادر به شناخت، تحلیل و تفسیر رویدادها و تحولات گذشته هستند و برای آگاهی از چگونگی وقوع رویدادهای گذشته، به منابع مختلفی رجوع می‌کنند.

۴۹- گزینه ۱

سفرنامه‌های افرادی مانند ناصرخسرو و شاردن از جمله آثاری هستند که در مورد ویژگی‌های تاریخ اجتماعی و فرهنگی و جغرافیای تاریخی ایران اطلاعات ارزشمندی ارائه می‌دهند.

۵۰- گزینه ۴

آثار شفاهی نظیر متل‌ها، لطیفه‌ها و انواع شعر، نظیر دوبیتی، تصنیف، ترانه و لالایی کمک زیادی به شناخت فرهنگ، آداب و رسوم و سنت‌های مختلف اجتماعی در دوره‌های مختلف می‌کند. ابزارها و وسایل دست‌ساخته انسان، که گواه روشنی بر نوع فرهنگ و عقاید و آداب و رسوم پیشینیان ما هستند، اطلاعات بسیار مفیدی برای بازآفرینی گذشته، در اختیار مورخان قرار می‌دهند.